

מראית עין

הקדמה/רקע

תלמוד בבלי מסכת כריתות דף כ עמוד ב- כ"א עמוד א': מדאור'

ת"ר: +ויקרא ז' כל דם לא תאכלו - שומע אני אפי' דם מהלכי שתיים, דם ביצים, דם חגבים, דם דגים, הכל בכלל? ת"ל: +ויקרא ז' לעוף ולבהמה, מה עוף ובהמה מיוחדין שיש בהן טומאה קלה וטומאה חמורה, ויש בהן איסור והיתר והן מין בשר, אף כל שיש בהן טומאה קלה, אוציא דם מהלכי שתיים - שיש בהן טומאה חמורה ואין בהם טומאה קלה, אוציא דם שרצים -

שאין בהם טומאה חמורה, אוציא דם ביצים - שאין מין בשר, **דם דגים דם חגבים - שכולו היתר**

שולחן ערוך יורה דעה סימן סו סעיף א

דם בהמה חיה ועוף, בין טמאים בין טהורים, אסור. בו כן דם שליל, אבל דם דגים וחגבים, מותר.

שם, כ"א עמוד ב'-מדרבנן

מדרבנן- אמר רב: **דם דגים שכניסו** - אסור [רש"י- דמיחלף בדם בהמה, והרואה אומר מותר לאכול דם]. מיתלבי: דם דגים, דם חגבים - מותר ואפילו לכתחלה! ההיא בשלא כינסו, כי קא אמר רב בשכניסו. דכוותה גבי מהלכי שתיים בשלא כינסו מי אסור? והא תניא: דם שעל גבי ככר - גוררו ואוכלו, של בין השיניים - מוצצו ובולעו ואינו חושש! **אלא כי תניא ההיא מתניתא - דאית ביה קשקשים, כי קאמר רב אסור - דלית ביה קשקשים** [רש"י- מותר לכתחלה, דלא אתי לאיחלופי בדם בהמה חיה ועוף].

שולחן ערוך יורה דעה סימן סו סעיף ט

דם דגים, אף על פי שהוא מותר, אם קבצו בכלי אסור משום מראית עין. לפיכך, אם ניכר שהוא מדגים, כגון שיש בו קשקשים, מותר.

היקף האיסור # 1- בפני כולם או אפילו בבית

תלמוד בבלי מסכת שבת דף סד עמוד ב

אמר רב יהודה אמר רב: **כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין - אפילו בחדרי חדרים אסור.**

יסוד האיסור

<p>מונטיין: רש"י [שבת סד: ד"ה כל שאסרו] - שלא יחשדוהו באיסור</p>	<p>מכש"ל: רש"י [כריתות כא:, ד"ה "שכניסו"] - דמיחלף בדם בהמה, והרואה אומר מותר לאכול דם.</p>
---	---

נפק"מ; היקף האיסור # 2- מראית עין בדברים

ש"נראים" כאיסורים דרבנן

בגמרא

<u>מותר</u>	<u>מחלוקת</u>	<u>אסור</u>
<p>כתובות דף ס עמוד א תניא, נחום איש גליא אומר: צינור שעלו בו קשקשין, ממעכך ברגלו בצנעא בשבת ואינו חושש. מאי טעמא? מתקן כלאחר יד הוא, ובמקום פסידא לא גזרו בה רבנן. אמר רב יוסף: הלכה כנחום איש גליא.</p>	<p>שבת דף סד עמוד ב - ס"ה עמוד א' תנן: "ולא בזוג אף על פי שפקוק" [רש"י- וטעמא פרישנא בפרק במה בהמה (שבת נד, ב) משום דמיחזי כאזיל לחינגא], ותניא אידך: פוקק לה זוג בצוארה ומטייל עמה בחצר! - תנאי היא, דתניא [השלמת רש"י- מי שנשרו כליו בדרך במי גשמים]: שוטחן בחמה, אבל לא כנגד העם [רש"י- שלא יאמרו כבסן בשבת - האי תנא סבר דמידי דמשום מראית העין מותר בחדרים], רבי אליעזר ורבי שמעון אוסרין.</p>	<p>שבת דף נד עמוד א ולא יקשור גמלים. מאי טעמא? - אמר רב אשי: משום דמיחזי כמאן דאזיל לחינגא. [רש"י- לשוק, למוכרם]</p>

בראשונים ובפוסקים

<p><u>יש איסור "מראית עין"</u> המהרש"ל [כ"ה/נ"ב, מצוטט בש"ך שם]- אבל מהרש"ל [פכ"ה סי' נ"ב] למד מהך "דדם דגים דבפורים וכיוצא בו שרגילים לאכול תרנגולת בחלב שקדים שאסור אם לא שיניח שקדים אצלו בתוכן ובצידן להיכירא ובפרט גבי בשר עוף דאיכא למיחש טפי שלא ידמו לומר בשר עוף בחלב שרי אפי' מדרבנן כר"י הגלילי עכ"ל"י, וכן הסכימו האחרונים וכן נלפע"ד (שוב בא לידי סי' באר שבע ומצאתי שפסק נמי הכי) דהא אפילו במידי דרבנן חיישינן למראית העין בכמה דוכתי, [ומהם בש"ס פרק במה בהמה (דף נ"ד) ולא בזוג אע"פ שהוא פקוק משום דמיחזי כמאן דאזיל לחינגא פירש"י לשוק למכור והיינו מראית העין וכדאיתא בפי' במה אשה (סוף דף ס"ד) והוא מוסכם מכל הפוסקים וכמו שנתבאר בא"ח סי' ש"ה אע"פ שאיסור מקח וממכר בשבת אינו אלא מדרבנן וכמ"ש בא"ח ובח"מ סי"ס רל"ה (רל"ה/ב"ח- המוכר או קונה קנין בשבת ויום הכיפורים ויום טוב, אף על פי שמכין אותו על שעבר על דברי חכמים, מעשיו קיימים וכותבין אחר אותו יום), וכן מוכח בהדיא בתוס' בכתובות פי' אע"פ (דף סי' ע"א) ד"ה ממעכן כו' דאפי' במידי דרבנן חיישי למראית העין]</p>	<p><u>יש איסור, אין "בחדרי חדרים"</u> תוספות מסכת כתובות דף ס עמוד א ד"ה "ממעכן"- והא דאמר "כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפי' בחדרי חדרים אסור" = היינו דווקא באיסור מלאכה דאורייתא [כמו שוטחן בחמה אבל לא כנגד העם (שבת דף סה.)] שאם יראו יסברו שכבסן בשבת, אבל הכא לא יראו אלא מלאכה כלאחר יד דהויא דרבנן ולא גזרי רבנן לאסור בחדרי חדרים. הריטב"א מסכת שבת דף סד עמוד ב ...ורב אמר כרבי אלעזר... שלא אמר רב אלא בדבר שאילו רואין אותו איכא חשדא כההיא דשוטחם בחמה, אבל התם גבי שחיטה אפי' לעין הכל מותר לעשות בביתו שהרואה אומר לנקר חצרו הוא צריך כדאמרינן התם, וההיא דצינור נמי כיון שאינו עושה אלא כלאחר יד וכאילו אינו מתכוין לכך אפי' חזו ליה ליכא חשדא כולי האי ולפיכך התירו בצנעה, [ואע"פ כן נראה שאין הלכה כרב, דבירושלמי (כלאים פ"ט ה"א) הביאו מתנייתא טובא לתיובתא עליה ואמרו כולהון פליגין עליה דרב ולית להון קיום...] פתחי תשובה יורה דעה סימן פ"ז/ז ועיין בנחלת-צבי שכתבתי דמ"מ אין לאסור להניח בשר עוף בחלב שקדים בלי שיניח שקדים אצלו אלא אם בפני הרואים כמו בסעודות גדולות דאיכא מ"ע גמור, אבל בביתו מותר ע"ש</p>	<p><u>אין איסור "מראית עין"</u> הרמ"א- שולחן ערוך יורה דעה סימן פז סעיף ג הגה: ונהגו לעשות חלב משקדים ומניחים בה בשר עוף, הואיל ואינו רק מדרבנן. אבל בשר בהמה, יש להניח אצל החלב שקדים, משום מראית העין, כמו שנתבאר לעיל סימן ס"ו לענין דם. הסבר הש"ך לדבריו [שם ס"ק ו' ד"ה "ונהגו"]- דהתם דם גופיה אסור מדאורייתא = הילכך הרואה יאמר דאכיל דם בהמה שאסור מדאורייתא. אבל בשר עוף בחלב ממש = הוא מדרבנן = וליכא למיחש למראית העין! ולכן; בשר בהמה בחלב, שהוא אסור מדאורייתא, יש להניח אצלו שקדים כדי שלא יחשוב הרואה שהוא חלב ממש [וכ"כ בת"ח שם סוף כלל ס"ב], ולפי"ז צ"ל דמיירי בבישול דאי לאו הכי אפילו בשר בהמה ליכא איסורא דאורייתא וא"צ להניח שקדים [וכן מוכח בת"ח שם להדיא ע"ש ובסימני ת"ח]. וכן הסכים הט"ז(ד), וכך התפשט המנהג, [ומכ"מ לכתחילה יניח שקדים גם אצל עוף, וכשאיין שקדים, אין לאסור].</p>
--	---	---

להלכה -

<p>ברתי ופלטי – אם ידוע לכולם [כגון ידוע שזה "פרוה"י] אין כל בעיה</p>	<p>בדי השולחן- קשה לשער</p>
--	------------------------------------